

7. «Киевлянин». 1868. - № 55. - 9 травня.
8. Терлецький Віктор. Роде наш красний: Ушинські крізь призму століть.- Суми, Собор. - 2001.
9. Воїнов Святослав. Дещо нове до біографії К.Д.Ушинського // Сіверянський літопис. - 1998 - № 1.
10. Терлецький Віктор. Костянтин Ушинський і Сумщина. - Суми: Собор,1998.
11. Терлецький В.В. Новые документы к родословной К.Д.Ушинского // Жизнь и наследие К.Д.Ушинского. - Ярославль. - 1986.
12. Киевская старина. - 1899 - Т. 66-№9.
13. Пантелеймон Куліш. Листи. - Т.І. /1841-1850/ - К., Критика. 2005.
14. Інститут рукописів ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України.- 1.25743.- Арк.19.
15. Шевчук Степан. Велика Волинь у слідчих матеріалах Кирило-Мефодіївського товариства //Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. Вип. 4. - Рівне: «Волинські обереги», 2006.
16. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография. - К.: изд-во Киевского ун-та, 1989.
17. Міяковський В.Костомаров у Рівному // Україна.- 1925. - Кн. 3.
18. Жур Петро. Літо перше.- К.: Дніпро, 1979.
19. Ковмір Ю.О. Т.Г.Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство/ Український історичний журнал. - 1966. - № 3.
20. Інститут рукописів ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України. - Ф.І. Од. зб. 29305.- Арк.2.
21. Гимназия высших наук и лицей князя Безбородко.- Изд. 2-е,- Спб.- 1881 22. Барабаш Юрій. Наш «земляк» Іван Кулжинський, волонтер малоросійства //Сучасність.- 1994. - № 5.
23. Терлецький Віктор. Дослідник з Воронежа.- Суми: Собор, 1997.
24. Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею.- Вип.4.- Рівне: «Волинські обереги», 2006.
25. Терлецький Віктор. З берегів Шостки.- Суми: «Слобожанщина», 1995.

Лідія Легецька

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ СТУДЕНТА ЧЕРНІГІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Завдання інтеграції України в загальноєвропейський науково-освітній простір вимагає вивчення особистості студента як головної ланки в навчально-виховному процесі.

Метою нашого дослідження стало створення узагальненого соціологічного портрета студента Чернігівського державного технологічного університету, зокрема, виявлення їх ціннісних орієнтацій, інтересів, мотивів одержання вищої освіти, планів після закінчення університету.

Конкретно соціологічне дослідження було проведене у 2006 році. Об'єктом дослідження стали студенти третіх курсів різних факультетів університету. Всього було опитано 227 студентів, з них 35 дівчат. Використовувалися такі методи, як анкетування, тестування, спостереження, інтерв'ю.

Достатня кількість респондентів, комплексний характер методики дослідження дають підставу сподіватися на надійність одержаних результатів.

Аналіз і прогнозування соціальної поведінки студента значною мірою опирається на виявлення мотивів їх навчання. Питання про мотиви одержання вищої освіти неодноразово ставилося студентам. У всіх дослідженнях, які проводилися у нашому університеті за останні роки, головними мотивами були: бажання досягти успіху і стати високоосвіченою, культурною людиною, бути матеріально забезпеченим, мати професію.

Із таблиці видно, що певний вплив на мотивацію навчання мають і такі мотиви, як приємно провести час (38,8%), не служити в армії (18,9%), продовжити сімейні традиції (8,8%). Майже половина студентів одним із мотивів навчання вважає мати диплом, що дає певний соціальний статус (48,9%) і можливість працювати за кордоном після одержання вищої освіти (40,1%).

Таблиця 1. Мотиви одержання вищої освіти

Рангове місце	Мотиви	Кількість студентів (%)
1	Досягти успіху в житті	93,4
2	Бути матеріально забезпеченим	88,6
3	Мати професію	81,5
4	Стати високоосвіченою, культурною людиною	75,3
5	Мати диплом, що дає певний соціальний статус	48,9
6	Мати можливість працювати за кордоном	40,1
7	Приємно провести час	38,8
8	Не служити в армії	18,9
9	Продовжити сімейні традиції	8,8

Відповіді на блок запитань щодо якості освіти в університеті і умов для розвитку особистості засвідчили досить високий рівень оцінки. Як видно із таблиці 2, переважна більшість студентів (72,2%) впевнено заявляє про правильність свого вибору, 20,2% респондентів не визначилася із своєю позицією, а 7,1% опитаних розчаровані у виборі професії.

Почуття розчарування можуть бути зумовлені тим, що студенти на третьому курсі розпочинають краще усвідомлювати труднощі працевлаштування, втрачають ілюзії щодо безпроблемного майбутнього, не можуть адекватно оцінити важливість фундаментальної освіти. Очевидно, на оцінку вибору, зробленого раніше, також впливають недоліки в організації навчального процесу, розбіжність між уявленням про навчання в університеті і реальністю.

Таблиця 2. Почуття розчарування у виборі професії

№ п/п	Варіанти відповідей	Кількість студентів (%)
1	Так	7,1
2	Ні	72,7
3	Не знаю	20,2

Опис соціологічного портрета студентів значною мірою опирається на виявлення їх ціннісних орієнтацій. Респондентам було запропоновано оцінити за 10-бальною системою ряд цінностей. Із таблиці 3 видно, що більшості студентів найвище оцінили: здоров'я (75,8%), щасливе сімейне життя (59,9%), свободу (42,7%), кохання (41,8%), матеріально забезпечене життя (35,7%), справедливість (34,8%). Слід зазначити, що прагнення до матеріально забезпеченого життя є значним, але при цьому студенти досить низько оцінюють такі характеристики, як: відповідальність (23,8%), врівноваженість (18,9%), готовність до ризику (18,1%), дисциплінованість (14,5%). Лише 17,7% респондентів оцінюють максимальним балом таку характеристику, як розвиток і реалізацію своїх творчих здібностей, 16,3% - формування необхідних професійних якостей. Недооцінка цих якостей може призвести до низького рівня професійної підготовки.

Опитані студенти досить низько оцінюють важливість таких цінностей, як: сприятливі суспільно-політичні відносини у країні (16,7%), гуманність (12,2%), влада (9,7%), релігійні цінності (8,8%), самокритичність (8,4%), скромність (7,1%).

Таблиця 3. Ціннісні орієнтації студентів

Рангове місце	Цінності	Кількість студентів (%)
1	Здоров'я	75,8
2	Щасливе сімейне життя	59,9
3	Свобода	42,7

4	Кохання	41,8
5	Матеріально забезпечене життя	35,7
6	Справедливість	34,8
7	Чесність	31,7
8	Цікава робота	30,4
9	Відповідальність	23,8
10	Підвищення свого інтелектуального і культурного рівня	23,4
11	Порядність	22,5
12	Оптимізм	21,6
13	Повага до особистості	20,3
14	Рівні можливості для всіх	19,4
15	Спілкування з цікавими людьми	18,9
16	Щирість	18,5
17	Готовність до ризику	18,1
18	Розвиток і реалізація своїх творчих здібностей	17,7
19	Сприятливі суспільно-політичні відносини в країні	16,7
20	Формування необхідних професійних якостей	16,3
21	Дисциплінованість	14,5
22	Гуманність	12,8
23	Сила	11,9
24	Врівноваженість	10,1
25	Влада	9,7
26	Релігійні цінності	8,8
27	Самокритичність	8,4
28	Скромність	7,1

Дослідження показало, що студенти мають різносторонні інтереси при проведенні вільного часу. Як видно із таблиці 4, вони традиційно віддають перевагу спілкуванню із друзями (91,2%). Значна кількість студентів проводить свій вільний час за комп'ютером (68,3%), займається спортом (58,6%), читає художню та іншу літературу (52,9%). Багато часу студенти приділяють відвідуванню кафе, барів, дискотек (72,2%). Лише 19,9% студентів у вільний час вивчають іноземні мови. Мало студентів цікавлять гуртки та студії (8,8%). Політична активність, як засвідчують результати опитування, залишається незначною. Лише 7,9% студентів беруть участь в діяльності політичних партій та рухів.

Таблиця 4. Форми проведення вільного часу

Рангове місце	Форми проведення вільного часу	Кількість студентів (%)
1	Спілкування з друзями	91,2
2	Відвідування барів, кафе, дискотек	72,2
3	Сидіння за комп'ютером	68,7
4	Заняття спортом	58,6
5	Читання художньої та іншої літератури	52,9
6	Ходіння в театри, на концерти	42,3
7	Вивчення іноземних мов	19,8
8	Заняття в гуртках та студіях	8,8
9	Участь у діяльності політичних партій та рухів	7,9

Студентам було запропоновано висловити свою думку щодо життєвих планів. За ранжиром були одержані такі результати (таблиця 5).

Таблиця 5. Життєві плани студентів після закінчення ЧДТУ

Рангове місце	Варіанти відповідей	Кількість студентів (%)
1	Шукати роботу, що високо оплачується	77,1
2	Працювати за спеціальністю	75,3
3	Відкрити приватну справу	55,5
4	Одержати другу спеціальність	39,2
5	Виїхати за кордон	29,5
6	Жити, як дозволяють обставини	21,6
7	Не знаю	3,5

Відповіді студентів засвідчують про визначеність їх життєвих орієнтирів. 77,1% опитаних планує шукати роботу, що високо оплачується, 75,3% - працювати за спеціальністю, 55,5% - відкрити приватну справу. Чимало студентів планує одержати ще й другу спеціальність (39,2%), виїхати за кордон (29,5%). Лише невелика кількість респондентів (3,5%) не знає, як планувати своє майбутнє. 21,6% опитаних при необхідності згодні жити так, як дозволяють обставини.

Таким є короткий опис соціологічного портрета студента ЧДТУ. Одержані результати підтверджують висновки попередніх наших досліджень щодо великих можливостей вузу у формуванні особистості. Більшість студентів добре розуміє, які перспективи відкриває перед ними майбутня професія. Формується система цінностей, спрямована переважно на економічні цілі, прагматизм. Спостерігаються суперечності між ціннісними орієнтаціями та реальною поведінкою студентів.

Враховуючи той факт, що в умовах Болонського процесу основним шляхом одержання професії і соціалізації є комплексна система виховання, навчання професійної підготовки молоді, актуальним стає удосконалення соціологічних досліджень, спрямованих на вивчення і аналіз життєвих засад, ціннісних пріоритетів, прагнень, сподівань студентської молоді.

Особливої уваги потребує дослідження таких проблем, як:

- ставлення студентів до організації та змісту навчального процесу;
- оцінка діяльності адміністрації факультету;
- морально-психологічна атмосфера в студентському середовищі;
- студент і наука;
- студент і професійна підготовка та ін.

Проведення такої роботи створює великі можливості для розробки відповідних рекомендацій в організації навчально-виховного процесу у вузі.

Джерела та література:

1. Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти. За ред. В.М.Бєбіна. - К.: МАУП, 2004 - 200 с.
2. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна - Болонья - Прага - Берлін) / Упор. М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук, В.В.Груб'янюк, І.І.Бабин, - Тернопіль. Видавництво «Економічна думка» ТАНГ, 2003. - 60 с.
3. Каземирова С.К., Легецька Л.О. Соціологічні дослідження мотивів навчання студентів // Вісник Чернігівського технологічного інституту. Збірник - Чернігів: ЧТУ, 1996. - № 2. С. 64 - 68.
4. Лапшева О.И., Сорокіна Н.Д., Ходжаєв А.Ж. - Социологический портрет выпускника экономического факультета МГУ // Вести моск. ун-та. Сер. 6. Экономика, 2003 г. № 3. С. 96 - 112.

